

NOTES SOBRE JOAN RAMON FOLC IV DE CARDONA I EL GRAN CAPITÀ

Projecte Imperi Mediterrani

Nom Document:	Notes sobre Joan Ramon Folc IV de Cardona i el Gran Capità – Projecte Imperi Mediterrani	Data:	8 de desembre de 2010
Tipus Document:	Recerca	Núm. Pàg.	3
Codi Document:	ProjecteImperiMediterrani-0006-Notes sobre Duc Cardona i el Gran Capita-PM		
Autor:	Pep Mayolas	Situació:	Web – Altres Investigadors – Projecte Imperi Mediterrani

Notes sobre Joan Ramon Folc IV de Cardona i el Gran Capità

No sé si en Gonzalo Fernández de Córdoba arribà a existir. És ben probable que sí. Però tinc el convenciment que se li ha atribuït la personalitat del més alt militar català contemporani, el Gran Conestable de Catalunya i Aragó, en Joan Ramon Folc IV de Cardona i Urgell (JRFC IV d'ara endavant).

Fill d'en JRFC III i de Joana d'Urgell, filla del comte Jaume el Dissortat (el qui havia ser l'hereu de Martí l'Humà al tron de Catalunya-Aragó el 1410), en JRFC IV nasqué el 1446 i morí el 29 de gener de 1513.

Pertanyents a una de les grans nissagues històriques catalanes, els seus pare i avi havien estat ambaixadors i militars destacats durant tot el segle XV. El seu pare és present a totes les victòries de l'exèrcit reialista durant la Guerra Civil catalana (1462-1472), i ell, amb 16 anys, hi participa, sovint al costat de la reina Joana Enríquez i del petit Ferran, futur rei Catòlic. El 1466, després de la mort del rei Pere IV, la causa de la Generalitat encapçalada pels germans Colom li proposa, a JRFC IV, de ser rei de Catalunya, atès que és nét del Dissortat, com també ho era en Pere IV, fill d'Isabel d'Urgell, germana de la mare d'aquest Cardona. El noi es mantindrà fidel als Trastàmara i declinarà la invitació.

Com a regreïament per una fidelitat tan lloable, Joan II, pare del futur rei Catòlic, concerta el seu casament amb una germanastra de la reina Joana, Aldonça Enríquez (filles totes dues de l'almirall de Castella, Alonso Enríquez, però de mare diferent) el 1467, i nomena al nuvi Gran Conestable de Catalunya, aprofitant la mort de Bernat de Cabrera, Conestable vigent fins aleshores. Aquest títol li dona el comandament suprem, només per sota del Rei i el Príncep, de les forces de la Corona d'Aragó.

Acabada la guerra amb la victòria dels realistes i els Cardona, aquests encara fan préstecs al rei, acompanyen la germana de Ferran, Joana, a casar-se amb el rei de Nàpols, participen en les guerres de Castella al costat de la futura Isabel la Catòlica, i en acabat, es llancen a les primeres batalles de la Guerra de Granada. El 1484 s'alça en armes Hug del Pallars, cosí dels Cardona, i en JRFC IV s'afanya a combatre'l, cobejant els seus dominis. Es diu que la complicada orografia del Pallars fou el laboratori per a l'èxit de la Guerra de Granada, també envoltada de places fortes, barrancs i punts militarment difícils de rendir. De fet, la Guerra de Granada no es guanya fins que en Cardona ha derrotat el comte de Pallars, que fuig a França i a Nàpols, i el 1489 baixa a rendir les principals places musulmanes amb pólvora i estratègia catalana, i a provar les seves dots diplomàtiques pactant la rendició de Boabdil.

El 1491, amb Granada madura per a la rendició, i després de tots els serveis prestats, Ferran II eleva el comtat de Cardona a ducat -és l'únic ducat existent a Catalunya, el títol nobiliari més important-, i eleva el comtat de Pallars, conquerit per les armes, a marquesat, i en fa titular a JRFC IV. Aquí desapareix de la història, figuradament, aquest destacat militar, un home que s'ha passat la vida lluitant. Les notícies que en tenim de 1492 a 1513 són escadusseres, alguna intervenció a les Corts i poca cosa més.

De fet, les seves gestes militars a Granada són atribuïdes a Gutierre de Cárdenas (observem la similitud entre Càrdenas i Cardona), mestresala de la reina Isabel, a qui es concedeix l'alcaldia d'Almeria, el senyoriu de Baza (regió plena de topònims catalans, alguns vigents, d'altres castellanitzats) i el seu nét, Bernardino de Cárdenas, serà el Adelantado del nou regne de Granada. Bé, crec que el virrei de Granada fou el fill d'en JRFC IV, en Ferran de Cardona i Enríquez, el qui serà II duc de Cardona. I com a dada curiosa, en Gutierre de Cárdenas està casat amb una filla de l'almirall de Castella, Teresa Enríquez, i morirà (alerta, que això ho fa molt la censura) 10 anys clavats abans que en JRFC IV: el 30 de gener de 1503. La seva vídua, curiosament, no complirà les seves instruccions testamentàries fins el 1514, quan és mort en JRFC IV. Ergo tan marit com muller han estat suplantats. El paper d'ambaixador davant Boabdil, en canvi, ja s'atribueix a Gonzalo Fdez. de Córdoba, el Gran Capitán.

Quan esclata el conflicte napolità amb França, el 1495, a qui s'ha d'enviar allí? A les forces catalanes sota el comandament del Gran Conestable català, o a un noble menor castellà que mani als almiralls Requesens i Vilamarí? Ha de ser en JRFC IV! Els seus èxits militars, mostrant innovadores tècniques estratègiques, davant dels francesos en dues ocasions (1495-1498) i (1501-1503) li reporten fama per tota la cristiandat. El rei de França el vol "fitxar" i el tempta. I els conversos napolitans l'idolatre quan el Gran Capitán, que governa a Nàpols en nom del rei d'Aragó, amenaça amb dimitir de les seves responsabilitats quan Ferran i Isabel volen instaurar la Inquisició castellana al reialme

napolità. Quin castellà faria això? Aleshores, algunes veus a Itàlia, que veuen el perill de ser governats pels Trastàmara, tempten al Gran Capità a proclamar-se rei de Nàpols. Amb quins drets? Gzlo, Fdez. de Córdoba no pertanyia a cap nissaga reial. Però el nét del comte d'Urgell sí. Els RRCC tremolen. Morta Isabel, Ferran el nomena virrei de Nàpols el 1505, amb l'esperança que mantingui la vella fidelitat però amb la suspicàcia a flor de pell. El pols polític d'aquells anys és digne de ser estudiat.

Finalment, el 1507 el fa tornar a la península, amb un parell de títols nobiliaris (sempre per a Gonzalo, no pas JRFC, que ja està més que farcit, de títols) que no amaguen la sensació, per a tothom, d'haver-lo "degradat" de les seves funcions.

Gonzalo de Córdoba, trist i decebut del seu monarca, diu la H^a, se'n va a casa del comte d'Aranda a buscar una mica de caliu, sentint-se incomprès i maltractat. Qui és el comte d'Aranda? En Miquel Ximenis d'Urrea, aragonès, marit d'Aldonça de Cardona, filla d'en JRFC IV! Va a casa de la seva filla a buscar conhort!

Al Gran Capitán, diu el seu biògraf Ruiz Domènech, li accelerarà la mort la defunció d'una seva filla, "però no sé situar-la en l'arbre genealògic, ni sé de qui es pot tractar". És clar, el de Córdoba tot plegat tenia una filla, que és ben viva, però en el cas català, en JRFC IV tenia a Isabel de Cardona i Enríquez, casada amb Alfons Felip d'Aragó i Gurrea, el futur Hernán Cortés (que ha lluitat al costat del Gran Capità a Itàlia i aplicarà a Mèxic els recursos apresos de tan insigne estrateg), que mor el 6 de juliol de 1512. Ja ho tenim! La filla casada amb el noble més prominent d'Aragó, mor en plena joventut en donar a llum el qui serà l'hereu d'Hernán Cortés, tot també falsejat i potinejat per la censura, que el fa néixer 20 anys més tard, el 1532.

Bé, al cap de 7 mesos de la mort de la filla, mor el pare. És el que en Ruiz Domènech ha trobat als papers adulterats, però no sap com encaixar-ho en la història fabulada.

Finalment, en una Història del Regne de Nàpols publicada el 1753 per l'historiador (que morirà empresonat, curiosament) Pietro Gianonne, trobem a la pàgina 506 una referència a "Consalvo Fernandes de Córdoba, di Casa d'Aguilar, di patria **Cardonese**...cognomenatto dalla jatanzza spagnola Il Gran Capitano".

A l'edició de 9 anys més tard, 1762, que també tenim, hi trobem la mateixa pàgina, amb la mateixa impressió, on repeteix totes les paraules, fil per randa, excepte una: "...di patria... **Cordovese**...". A totes les edicions posteriors d'aquest llibre ja sortirà així.

Pep Mayolas